

CD KLASSIEK

Muzikale merel
Claudio Merulo

Claudio Merlotti (1533-1604) was een Italiaanse componist uit de periode van de contrareformatie, die zijn naam verlatijnste tot Merulo. Misschien was hij wel wat gegeneerd over het feit dat zijn naam gewoon 'merel' betekent. We zullen het wel niet weten. Na het herhaalde beluisteren van de geestelijke muziek die hij heeft nagelaten, weten we dat Merlotti/Merulo een groot componist was van wie we te weinig horen. Nochtans had hij een grote invloed op de orgelmuziek van de zeventiende eeuw.

Dankzij het platenlabel Tactus krijgen we een beter gezicht op Merulo's oeuvre. Hij was afkomstig uit Corregio in Emilia-Romagna en bleef zijn hele carrière in Noord-Italië. Brescia, Venetië en Parma waren belangrijke etappes. Zoals zo veel musici van toen was hij niet enkel toondichter, maar ook een uitmuntend uitvoerder. Hij verdiende zijn brood onder meer als organist in de San Marco in Venetië.

In 1584 kreeg hij een lucratieve aanbieding aan het hof van de Farnese te Parma, waar hij bleef tot zijn dood in 1604. Het orgel van de Santa Maria della Steccata in Parma genoot bijzondere

kwaliteiten die hem goed van pas kwamen bij het uitproberen van zijn nieuwe muziek.

Merulo was immers een meester die alles wist te puren uit alle muzikale invloeden die hij tijdens zijn carrière opsnoof. En die kwamen ook van bij ons. De San Marco in Venetië genoot een uitmuntende reputatie, mede door de polyfonie die Bourgondisch-Vlaamse zangers en componisten daar vertolkten. Merulo ligt ook niet toevallig in de kathedraal van Parma begraven naast de Vlaamse componist Cypriaan de Rore, uit Ronse afkomstig, die hem in Venetië voorafging en ook in dienst was bij de familie Farnese.

Merulo's klaviercomposities zijn uitmuntend, maar ook zijn vocale muziek is de moeite waard. Daarom was het een prima idee de schitterende geestelijke motetten op de cd te laten afwisselen met innovatieve *toccata's*, *ricercars* en *canzona's*. Die termen waren toen nog niet heel strikt omschreven en van elkaar onderscheiden, maar het gaat dus om instrumentale inlassingen, hier gespeeld door een fagotconsort. De geestelijke gezangen zijn voor rekening van de sopraan Laura Antonaz. (JC)

Claudio Merulo, *O virga justa. Motetti e musica strumentale*, door het Quoniam Consort di Fagotti Rinascimentali, met Pietro Pasquino (positieforgel) en Laura Antonaz (sopraan), 1 cd, Tactus, TC533802, distributie Laval, 21,25 euro.

TIJDSCHRIFT

Feminisme?
Geestelijk Leven

Tijdschrift voor Geestelijk Leven stelt in zijn novembernummer scherp op de emancipatie van de vrouw. Een groot deel van de artikels gaat over feministische theologie, een denken en spreken over God en mens vanuit de bestaanservaring van vrouwen.

De beweging, ontstaan na 1968, lijkt niet meer zo actueel, maar de botsingen tussen vrouwenbewegingen en kerkinstituut zijn vandaag heviger dan ooit. Het duidelijkst bleek dat bij het recente conflict tussen het Vaticaan en de koepel van de Amerikaanse religieuzen. De zusters

werd feminisme verweten, wat niet zou stroken met de kerkelijke leer.

Het nummer biedt diepgravende analyses, een inleiding in 'womanistische' theologie (godsdanken vanuit de ervaring van zwarte vrouwen), maar ook een persoonlijke terugblik van Roos Maes, voorheen pastor van KAV, nu Femma.

Knap vonden we de bijdrage van de Nederlandse Nella van den Brandt, die tijdens een lezing in Brussel werd geconfronteerd met een hevige afkeer van religie in het algemeen. Wat zegt de onder Vlamingen wijdverspreide mening dat religie verdrukkend is over het beeld dat ze hebben van de samenleving en van zichzelf? Opmerkelijk is dat er in de vrouwenbeweging met geen woord wordt gerept over emancipatie in de schoot van de religies. (EDS)

Tijdschrift voor Geestelijk Leven, novembernummer, Guimardstraat 1, 1040 Brussel, www.tgl.be.

BOEK GESCHIEDENIS

Eerste kruistocht
Peter Frankopan

Velen leerden op school over de Eerste Kruistocht (1096-1100) als een expeditie van ridders uit West-Europa tegen de moslims om het Heilig Land te bevrijden. En dat na een oproep van de paus in het Franse Clermont. De Britse historicus Peter Frankopan bekijkt in dit boek deze voor de wereldgeschiedenis ingrijpende gebeurtenis op een andere wijze.

Zijn focus is het Byzantijnse Rijk, dat op dat moment al zwaar werd bedreigd door de (toen nog niet zo lang islamitisch geworden) Turken. De Byzantijnse keizer riep de paus ter hulp, en die zag daarin een kans om de nog prille scheuring (uit 1054) tussen het Westers en Oosters christendom ongedaan te maken.

Peter Frankopan, die zich baseert op talrijke Griekse bronnen uit die tijd, plaatst keizer Alexius I van Constantinopel in het centrum van het verhaal en niet 'helden' zoals Godfried van Bouillon en Bohemund, die veeleer marginale figuren blijken. De bevrijding van Jeruzalem was in gegeven omstandigheden maar een bijkomend doel. De stad was immers toen al meer dan vierhonderd jaar in islamitische landen.

Het grote drama, volgens Frankopan, is dat nadien de geschiedenis herschreven werd ten gunste van de westerlingen. Zo werd de rol van Urbanus II opgehemeld in het licht van het stijgende prestige van het pausschap. Je-

ruzalem en andere steden in het Midden-Oosten werden niet geïntegreerd in het Byzantijnse Rijk. Het werden integendeel kruisvaardersstaatjes die geen lang leven beschoren waren.

Veel later viel het hele Midden-Oosten opnieuw in handen van islamitische heersers en in 1453 veroverden Turkse troepen Constantinopel. Daarmee kwam een einde aan het Byzantijnse Rijk. De kruisvaarders konden dat niet verijdelen. (EDS)

Peter Frankopan, *De Eerste Kruistocht. De roep uit het Oosten*, Specturm, Amsterdam, 2012, 311 blz., 24,99 euro.

BOEK LEVENSKUNST

Waarden in beeld
Manu Adriaens

Manu Adriaens is journalist en auteur, bekend van sport- en televisie-interviews en dito boeken. Hij is echter ook, naar eigen zeggen, een bladenjunk. Uit allerlei kranten en tijdschriften haalt hij opmerkelijke citaten en uitspraken. Dat resul-

teerde in *Lof der stilte* en nu in *Lof der zachtheid*.

Adriaens stelt, wat hij noemt, een alfabet van waarachtigheid samen, een repertorium van waarden, uitgewerkt met citaten, anekdotes en puntige uitspraken. Daarachter schuilt een overtuiging: „Kunnen we, in plaats van zo massaal aan de pillen te gaan, niet wat meer moed opbrengen om introspectie een belangrijkere plaats in ons leven te geven?” Zelf bestempelt de samensteller zich als 'bibliothérapeut': door te lezen, is genezing mogelijk. Waarden moeten aan de toekomstige generaties worden doorgegeven.

De ondertitel van de bundel luidt *Levenskunst in tijden van huf-terigheid en onwaarachtigheid*. Daaruit blijkt dat Adriaens zich ook verzet tegen de huidige cultuur en pleit voor verworteling. Zelf is hij voorstander van het zoge-

heten reli-shoppen. De mens van vandaag moet volgens hem zijn eigen religie kunnen samenstellen. Dat doet hij dus voor zichzelf. Of toch niet? „Hoe ouder ik word, hoe meer mijn persoonlijke religie neigt naar een boeddhisme light”, zo lezen we in het voorwoord. (EDS)

Manu Adriaens, *Lof der zachtheid. Levenskunst in tijden van huf-terigheid en onwaarachtigheid*, Lannoo, Tiel, 2012, 286 blz., 17,99 euro.

BOEK SPIRITUALITEIT

In Godsnaam
Annemie Struyf

Meer dan een miljoen mensen keken drie jaar geleden naar het tv-programma waarin Annemie Struyf uitzonderlijk werd toegelaten achter de muren van de trappistinnen in Brecht. Struyf toonde dat contemplatieve religieuzen geen wereldvreemde wezens zijn, maar mensen begiftigd met wijsheid.

Geboeid door die ervaring keerde Struyf naar de abdij terug voor een tweede documentaire. Dat resulteerde bovendien in een boek dat zowel Struyfs dagboek van de dagen in stilte bevat als de neerslag van haar gesprekken met de zusters. Het resultaat is zowel een curieus als een religieus boek.

De ontkerkelijkte journaliste is nieuwsgierig naar het verborgen leven van de trappistinnen, maar ook naar hun wijsheid. Ze ontdekt dat het christendom een schat aan levenskunst verbergt en je dus die niet zomaar elders, in andere tradities, hoeft te zoeken. Tegelijk is het op een toegankelijke manier ook een religieus boek. We lezen hoe de zusters hun levenswijze centreren rond God, maar ook hoe mysterieus God steeds blijft. Het leven in de abdij blijkt ook een oefening in barmhartigheid. De zuster hebben elkaar immers niet gekozen.

Het vlot leesbare boek, met het beklijvende werk van topfotografe Lieve Blanquaert, biedt de lezer een openharig beeld van het cisterciënzerbestaan, en dat van binnenuit. De eerlijkheid van de zusters grijpt soms naar de keel. De radicaliteit van hun keuze is confronterend, doet nadenken en vragen stellen bij onze eigen manier van leven.

Struyf: „Dé sleutel om de trappistinnen te begrijpen, is hun geloof. Precies dat is voor de meeste westerlingen het heikele punt. Ergens onderweg zijn we het geloof in een persoonlijke God immers kwijtgespeeld. Op enkele generaties tijd zijn we geëvolueerd van een maatschappij die

gedomineerd werd door de katholieke Kerk naar een totaal ontkerkelijkte samenleving. In die context verdragen wij geen God of mysterie meer. De zusters doen dat wel. Ze erkennen dat er méér is tussen hemel en aarde. Wij doen daar vaak neerbuigend of meewarig over, tot op de dag dat we met onze rug tegen de muur komen te staan.”

De zusters geven het mysterie achter het bestaan een naam: God. Zelf zeggen zij het zo: „Wij zijn ingebed in een geschiedenis van Liefde. Voor die Liefde willen wij leven en sterven. Ons leven valt of staat met drie letters: God.” (EDS)

Annemie Struyf, *In Godsnaam. Terug naar het slotklooster*, Lannoo, Tiel, 2012, 203 blz., 24,99 euro.